

Bruselj, 2.9.2016
COM(2016) 522 final

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

Letno poročilo o dejavnostih Evropske unije na področju raziskav in tehnološkega razvoja v letu 2015

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

Letno poročilo o dejavnostih Evropske unije na področju raziskav in tehnološkega razvoja v letu 2015

1. OZADJE LETNEGA POROČILA O DEJAVNOSTIH NA PODROČJU RAZISKAV IN TEHNOLOŠKEGA RAZVOJA

Letno poročilo o dejavnostih Evropske unije (EU) na področju raziskav in tehnološkega razvoja je pripravljeno v skladu s členom 190 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU). Namen tega poročila je zagotoviti strnjen in neizčrpen pregled ključnih ukrepov v letu poročanja.

2. ŠIRŠE POLITIČNO OZADJE V LETU 2015

Leto 2015 je bilo prvo leto, ko je Komisiji predsedoval Jean-Claude Juncker. Ob začetku svojega mandata je predsednik Juncker dejal, da bo to nov začetek za Evropo, ter predstavil svoj načrt za delovna mesta, rast, pravičnost in demokratične spremembe, usmerjen v deset političnih prednostih nalog, tj. ključnih izzivov, s katerimi se srečujeta gospodarstvo in družba. S tem načrtom se je oblikoval trend novega političnega pristopa, ki je osredotočen na „velike stvari“, pri katerih državljani od Evrope pričakujejo odločno ukrepanje¹ ter pri katerih imajo osrednjo vlogo raziskave in inovacije.

Dogodki, ki so odločilno zaznamovali leto – počasnejše okrevanje evropskih gospodarstev od napovedanega, migracijski pritisk na njene zunanje meje in teroristični napadi brez primere na evropskih tleh –, so le še okrepili potrebo po ohranitvi osredotočenosti na te prednostne naloge.

Dejansko se je zmerno okrevanje gospodarstva v euroobmočju in po vsej EU leta 2015 nadaljevalo že tretje leto. Rast so večinoma spodbujali začasni dejavniki, kot so padajoče cene nafte, spodbujevalna denarna politika in sorazmerno šibka zunanja vrednost eura. Čeprav je bilo okrevanje gospodarstva trdno in razširjeno po državah članicah, je ostalo počasno in neenakomerno, zaradi česar so bili leta 2016 potrebni odločni odzivi politik v obliki naložb in strukturnih reform.

Komisija je vzpostavila naložbeni načrt za Evropo v višini 315 milijard EUR z novim Evropskim skladom za strateške naložbe (EFSD), ki se že izvaja. Sklad deluje in zagotavlja visokokakovostne naložbe za nadaljnje spodbujanje evropskega gospodarstva, tudi na področju raziskav in inovacij ter za inovativna MSP in mala podjetja s srednje veliko tržno kapitalizacijo.

Hkrati so bili med letom pripravljene predlogi, podprti z novo agendo Komisije za boljše pravno urejanje, s katerimi so se vzpostavili gradniki energetske unije, enotnega digitalnega trga, unije kapitalskih trgov, evropske agende za varnost, evropske agende o migracijah, akcijskega načrta o pravičnem in učinkovitem sistemu obdavčevanja dohodkov pravnih oseb, nove trgovinske strategije ter, ne nazadnje, predlogi za poglobitev in okrepitev ekonomske in monetarne unije.

V poročilu petih predsednikov je bil predstavljen ambiciozen, vendar še vedno pragmatičen načrt za poglobitev ekonomske in monetarne unije, čemur je sledil sklop zakonodajnih ukrepov.

¹ http://ec.europa.eu/priorities/state-union-2015_en.

Zaradi begunske krize, ki je eden od najtežjih izzivov, s katerimi se trenutno srečuje Evropa, je morala Evropska unija delovati odločno in usklajeno, zato si je stalno prizadevala za usklajen evropski odziv na področju beguncev in migracij.

EU je zagotovila tudi precej političnih, finančnih in znanstvenih sredstev in virov za pomoč ljudem, okuženim z virusom ebole, ter obvladovanje, nadzorovanje, zdravljenje in nazadnje uničenje tega virusa. Celotni finančni prispevek EU za boj proti epidemiji znaša več kot 1,2 milijarde EUR. V to so vključena finančna sredstva držav članic in Evropske komisije.

Na konferenci o podnebnih spremembah v Parizu (COP21) decembra 2015 je 195 držav sprejelo prvi univerzalni, pravno zavezujoč svetovni dogovor o podnebnih spremembah. V sporazumu, ki bi moral začeti veljati leta 2020, je določen globalen akcijski načrt, ki bo svetu utrl pot k temu, da se izognemo nevarnim podnebnim spremembam, s tem da se globalno segrevanje omeji na precej pod 2 °C. Pri tem je bila EU eden od vodilnih akterjev, Evropska komisija pa je objavila novo strategijo za energetske unije na področju raziskav, inovacij in konkurenčnosti, da bi spodbudila raziskave in inovacije za doseganje svetovnih ciljev, povezanih s podnebnimi spremembami.

3. OKVIR POLITIKE

Z oblikovanjem in podpiranjem odprtega inovacijskega ekosistema se spodbuja dinamično kroženje znanja in omogoča prenos tega znanja v socialno-ekonomsko vrednost. V tem letu poročanja so bili postavljeni temelji za razvoj vseevropskega(-ih) sklada(-ov) skladov tveganega kapitala, pobude, ki bi se morala začela izvajati leta 2016, objavljena je bila shema „pečat odličnosti“² in začela se je razprava o oblikovanju evropskega sveta za inovacije. Komisija je vzpostavila nov mehanizem za znanstvene nasvete (SAM)³, tako da je mogoče raznoliko skupino vodilnih evropskih strokovnjakov pozvati, naj oblikovalcem politik EU zagotovi neodvisen znanstveni nasvet.

V okviru nove agende EU za boljše pravno urejanje⁴, ki se je začela izvajati maja 2015, se je začel ocenjevati učinek veljavnih ali predlaganih predpisov EU na inovacije, da bi se čim bolj povečala njihova podpora inovacijam (InnovRefit)⁵. Naslednji pristop, ki ga bo treba proučiti v okviru InnovRefit, so dogovori za inovativnost⁶. Obravnavali bodo regulativne negotovosti, ki jih opredelijo inovatorji in ki lahko v veljavnem pravnem okviru ovirajo inovacije. Kot prvi korak je v krožnem gospodarstvu za leto 2016 predviden pilotni ukrep za pomoč inovatorjem, ki se srečujejo z regulativnimi ovirami, in sicer s pripravo sporazumov z deležniki in javnimi organi⁷.

Z odprto znanostjo se opisujejo sedanje spremembe v načinu izvajanja raziskav, sodelovanja raziskovalcev, izmenjave znanja in organiziranosti znanosti. Omogočajo jo digitalne tehnologije, spodbujajo pa ogromno povečanje podatkov, globalizacija in povečanje znanstvene skupnosti, vključno z novimi akterji (npr. znanost za državljane). Odprta znanost lahko kratkoročno ponudi več preglednosti, odprtosti, vključenosti in mrežnega sodelovanja. Dolgoročno pa lahko naredi znanost učinkovitejšo, zanesljivejšo in odzivnejšo na velike izzive našega časa ter spodbuja soustvarjanje in odprte inovacije. Prav tako bo spodbudila raziskovalno integriteto, ki je temelj visokokakovostnih raziskav, kot je poudaril Svet v

² <https://ec.europa.eu/research/regions/index.cfm?pg=soe>.

³ <https://ec.europa.eu/research/sam/index.cfm>.

⁴ COM(2015) 215 final – „Boljše pravno urejanje za boljše rezultate – agenda EU“.

⁵ SWD(2015) 298, 15.12.2015, delovni dokument služb Komisije – Boljši predpisi za naložbe, ki temeljijo na inovacijah, na ravni EU.

⁶ <https://ec.europa.eu/research/innovation-deals/index.cfm>.

⁷ http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/circular-economy/docs/communication-action-plan-for-circular-economy_en.pdf.

svojih sklepih z dne 1. decembra 2015⁸. Konkretni nadaljnji ukrep je bila posodobitev vzorca sporazuma o dodelitvi nepovratnih sredstev v okviru programa Obzorje 2020, da bi se poudaril pomen raziskovalne integritete. Precej so napredovale tudi razprave o izboljšanju odprtega dostopa do rezultatov raziskav in osnovnih raziskovalnih podatkov, prav tako pa tudi razvoj evropskega oblaka za odprto znanost.

Komisija je v letu 2015 okrepila mednarodno sodelovanje na področju raziskav in inovacij z nacionalnimi in regionalnimi partnerji na podlagi skupnega interesa in medsebojne koristi. Odprtost svetu bo prispevala k temu, da bo Evropa izkoristila svoje prednosti, zaradi česar bo postala močnejši svetovni akter, povečala bo odličnost evropskih raziskav in konkurenčnost evropskih podjetij ter učinkoviteje obravnavala družbene izzive. Komisija se je še naprej osredotočala na spodbujanje sinergij z zunanjimi politikami, pri čemer je ukrepe v okviru programa Obzorje 2020 usklajevala z ukrepi, izvedenimi v okviru drugih instrumentov, ter državami članicami EU, zlasti prek foruma SFIC⁹. Okrepili so se odnosi z mednarodnimi organizacijami, kot je UNESCO, in začele so se izvajati pobude za prispevanje k splošnim ciljem iz sporočila z naslovom „Evropska agenda o migracijah“.

Komisija je kot ustanovna članica Skupine za opazovanje Zemlje podpisala izvedbeni načrt za obdobje 2015–2025 o Globalnem sistemu sistemov za opazovanje Zemlje (GEOSS), ki bo oblikovalcem politik, raziskovalcem in inovatorjem zagotovil odprt dostop do podatkov o opazovanju Zemlje z vseh koncev sveta. Zveza za raziskovanje Atlantskega oceana je začela izvajati svoje prvo čezatlantsko kartiranje oceana. EU je podpirala raziskovalno in tehnološko središče SESAME v Jordaniji, ki z znanostjo spodbuja kulturo miru ter znanstveno in tehnološko odličnost na širšem Bližnjem vzhodu.

Evropska komisija je začela izvajati pobudo „Science4Refugees“ (znanost za begunce), usmerjeno v znanstvenike in raziskovalce, ki so prosilci za azil ali begunci, da bi omogočila povezovanje beguncev in prosilcev za azil, ki imajo znanstveno izobrazbo, z znanstvenimi ustanovami, ki se prostovoljno izrečejo za „organizacije, v katerih so begunci dobrodošli“.

Leta 2015 so bila v okviru evropskega semestra za usklajevanje ekonomskih politik sprejeta priporočila za posamezne države, v katerih se obravnavajo vprašanja raziskav in inovacij. V vsa poročila po posameznih državah v okviru evropskega semestra so bile vključene obsežne analize sistemov za raziskave in inovacije držav članic, pri čemer so bili jasno opredeljeni glavni izzivi na področju raziskav in inovacij ter ocena odzivov politike na izzive¹⁰. To je omogočilo naknaden poglobljen dialog z državami članicami na podlagi poglavij o raziskavah in inovacijah v poročilih po posameznih državah. Razvit je bil načrt za evropski raziskovalni prostor za obdobje 2015–2020, da bi olajšal in okrepil prizadevanja držav članic.

Marca 2015 je bil vzpostavljen mehanizem za pomoč politikam v okviru programa Obzorje 2020, in sicer kot nov instrument, ki državam članicam in državam, ki so se pridružile programu Obzorje 2020, zagotavlja praktično podporo pri načrtovanju, izvajanju in ocenjevanju reform, ki spodbujajo kakovost njihovih naložb, politik in sistemov na področju raziskav in inovacij. Take reforme se na primer nanašajo na spodbujanje močnejših in tesnejših povezav med znanostjo in gospodarstvom ali uvedbo financiranja javnih raziskovalnih inštitutov, ki temelji na rezultatih.

Mehanizem za pomoč politikam državam članicam in državam, ki so se pridružile programu Obzorje 2020, zagotavlja dostop do neodvisnega strokovnega znanja in analiz na visoki ravni s širokim naborom storitev, kot so medsebojni strokovni pregledi nacionalnih sistemov za raziskave in inovacije, podpora za posebne reforme ali dejavnosti vzajemnega učenja, ki

⁸ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14853-2015-INIT/sl/pdf>.

⁹ Strateški forum za mednarodno znanstveno in tehnološko sodelovanje.

¹⁰ Glej posamezne oddelke evropskega semestra na naslovu: <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/country-analysis>.

temeljijo na projektih. Poleg tega na svojem spletišču <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en> ponuja center znanja.

Mehanizem za pomoč politikam v okviru programa Obzorje 2020 je mehanizem, ki je odvisen od povpraševanja, odziva pa se na prostovoljne zahteve nacionalnih organov. Leta 2015 so bile uspešno izvedene tri pilotne dejavnosti v okviru tega mehanizma, in sicer medsebojni strokovni pregled bolgarskega sistema za raziskave in inovacije¹¹, predhodni medsebojni strokovni pregled madžarskega sistema za raziskave in inovacije¹² ter dejavnost vzajemnega učenja o politikah za spodbujanje naložb podjetij v raziskave in inovacije. Leta 2015 se je začelo tudi več drugih dejavnosti, kot so medsebojni strokovni pregledi nacionalnih sistemov za raziskave in inovacije Madžarske in Moldavije, posebna podpora Malti za spremljanje nacionalne strategije na področju raziskav in inovacij, dejavnosti vzajemnega učenja o naknadnem ocenjevanju nepovratnih sredstev za raziskave in razvoj v podjetjih, davčne spodbude za raziskave in inovacije ter ocena zapletenih programov javno-zasebnih partnerstev. Rezultati navedenih dejavnosti naj bi bili znani med aprilom in septembrom 2016. Poleg tega je za leto 2016 predvideno, da se bo začel izvajati bogat sklop dejavnosti v okviru tega mehanizma, v katerega bodo zajete vse njegove storitve.

Nazadnje so se začela prizadevanja za okrepitev metod ocenjevanja za merjenje učinka naložb v raziskave in inovacije na ravni EU in nacionalni ravni, vključno z izboljšanjem sedanjih makroekonomskih modelov, da bi se lahko z njimi bolj realistično prikazalo, kako se financiranje raziskav in inovacij prenaša v gospodarsko rast in družbeni napredek.

4. IZVAJANJE PROGRAMA OBZORJE 2020

Program Obzorje 2020 je bil prek delovnih programov Komisije usklajen z njeno agendo. V težkem političnem in gospodarskem okviru je še toliko pomembneje doseči čim večji prispevek okvirnega programa k izpolnjevanju prednostnih nalog predsednika Junckerja, zlasti v zvezi z enotnim digitalnim trgom, energetske unijo, krožnim gospodarstvom, Evropskim skladom za strateške naložbe in okrepitvijo položaja Evrope v svetu. Izvajanje programa Obzorje 2020 bo prispevalo tudi k uresničevanju agende komisarja Moedasa.

Izkušnje, pridobljene pri prvih razpisih za zbiranje predlogov, so bistveno vplivale na pripravo delovnega programa za obdobje 2016–2017, ki se je začel izvajati oktobra 2015, njegov celotni obseg naložb pa znaša 16 milijard EUR.

Komisija je 25. septembra 2015 začela izvajati spletno anketo, v kateri je zbirala mnenja deležnikov o učinku ukrepov za poenostavitve, uvedenih v programu Obzorje 2020, in poizvedovala o novih zamislih za prihodnje poenostavitve. Z anketo je bilo potrjeno, da je precej uporabnikov zadovoljnih z ukrepi za poenostavitve, uvedenimi v programu Obzorje 2020.

V delovnem programu programa Obzorje 2020 je zajeta velika večina finančnih sredstev, razpoložljivih v okviru programa, dopolnjujejo pa ga posebni delovni programi za Evropski raziskovalni svet, Euratom, Skupno raziskovalno središče ter strateški inovacijski program Evropskega inštituta za inovacije in tehnologijo (EIT).

Proračun EIT za obdobje 2014–2020 znaša 2,38 milijarde EUR, kot je določeno v okvirnem programu Obzorje 2020. Leta 2015 so se skupnosti znanja in inovacij (SZI) EIT iz prvega vala, tj. EIT Digital, SZI za podnebne spremembe (Climate-KIC) in SZI za trajnostno energijo (KIC InnoEnergy), nenehno povečevale v smislu proračunskih sredstev, dejavnosti

¹¹ <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/horizon-2020-policy-support-facility-peer-review-bulgarian-research-and-innovation-system>.

¹² <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/horizon-2020-policy-support-facility-pre-peer-review-hungarian-research-and-innovation>.

in rezultatov, SZI iz drugega vala, tj. EIT za zdravo življenje (EIT Health) in EIT za surovine (EIT Raw Materials), pa sta bili še v zagonski fazi.

Še naprej so se spodbujale sinergije z evropskimi strukturnimi in investicijskimi skladi (skladi ESI). Udeleženci so v okviru delovnega programa za obdobje 2016–2017 pozvani, naj določijo področja pametne specializacije svoje države članice ali regije EU ter raziščejo možnosti za sinergije z ustreznimi organi upravljanja skladov ESI na njihovem ozemlju¹³. Od leta 2016 bodo predlogi v okviru instrumenta za MSP, ki so presegli prag, vendar niso prejeli finančnih sredstev, prejeli „pečat odličnosti“. Shema „pečat odličnosti“ bo omogočala, da države/regije prepoznajo znak kakovosti, podeljen obetavnim predlogom, predloženim v okviru programa Obzorje 2020, ter spodbujajo dostop teh predlogov do različnih virov financiranja, kot so skladi ESI ter drugi nacionalni ali regionalni programi naložb. Ta ukrep bo dopolnjevala kampanja za „mobilizacijo“ regij/držav, da bi se v izvajanje njihovih operativnih programov v okviru skladov ESI vključile sheme financiranja, ki so prijazne do instrumenta za MSP.

Sprejeti so bili prvi ukrepi za strateško načrtovanje za zadnji cikel delovnega programa, pri čemer so bile obnovljene svetovalne skupine programa Obzorje 2020 in zmogljivosti za napovedovanje.

4.1 Odziv na razpise za zbiranje predlogov

Do konca leta 2015 se je končalo skoraj 200 razpisov za zbiranje predlogov programa Obzorje 2020, predloženih pa je bilo 84 793 predlogov. Uspešnih je bilo 7 121 predlogov, zahtevani prispevek EU zanje pa je znašal 14,18 milijarde EUR. Samo leta 2015 je bilo podpisanih 5 234 sporazumov o dodelitvi nepovratnih sredstev, pri čemer je finančni prispevek EU znašal 9,2 milijarde EUR.

Delež udeležbe zasebnega sektorja v razpisih za zbiranje predlogov od začetka programa do konca leta poročanja je bil 32,2-odstoten. V drugem in tretjem stebru, razen „Dostopa do tveganega kapitala“, 42,17 % vseh upravičencev, ki so podpisali sporazum o dodelitvi nepovratnih sredstev, prihaja iz industrije.

Poleg tega se je januarja 2015 začela izvajati nova pilotna pobuda „Hitra pot do inovacij“ s sredstvi v višini 200 milijonov EUR, katere osnovni cilj je spodbujati inovacije, tako da se skrajša čas, potreben za dajanje inovativnih zamisli na trg. Od 498 prejetih predlogov jih je 31 prejelo več kot 68 milijonov EUR finančnih sredstev. Skoraj polovica udeležencev projektov je bilo MSP.

4.2 Bistvene značilnosti programa Obzorje 2020

Mala in srednja podjetja (MSP)

MSP je bilo iz skupnih proračunov za obdobje 2014–2015 za cilja „Vodilni položaj na področju omogočitvenih in industrijskih tehnologij“ ter „Družbeni izzivi“ dodeljenih 23 % sredstev (1,7 milijarde EUR).

Zaradi predčasne zagotovitve sredstev EFSI za jamstvo InnovFin za MSP je bilo do konca leta 2015 doseženega skoraj 45 % cilja, določenega v zvezi z dostopom do dolžniškega financiranja za inovativna MSP in mala podjetja s srednje veliko tržno kapitalizacijo, pri čemer je bilo na trgu na voljo vsaj 4 milijarde EUR posojil.

Družbene vede in humanistika

Leta 2015 so se okrepila prizadevanja za okrepitev interdisciplinarnega pomena razpisov za zbiranje predlogov, pri čemer je bila posebna pozornost namenjena raziskavam na področju

¹³ http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/atlas/.

družbenih ved in humanistike. V letu 2015 je bilo 81 tem povezanih z družbenimi vedami in humanistiko, oblikovane pa so bile tako, da so bile družbene vede in humanistika sestavni del raziskovalnega vprašanja. Poleg tega so strokovnjaki s področja družbenih ved in humanistike sodelovali v ustreznih ocenjevalnih odborih, za strokovnjake in vodje odborov pa so bile pripravljene ciljno usmerjene smernice.

Poleg tega so imele družbene vede in humanistika pomembno vlogo pri družbenem izzivu 6 „Evropa v spreminjajočem se svetu – vključujoče in inovativne družbe, ki kritično razmišljajo“, pri katerem se je 80 % tem nanašalo na družbene vede in humanistiko.

Vidik spolov

Nadaljevalo se je delo za boljše vključevanje vidika spolov v program Obzorje 2020. V delovnem programu za obdobje 2016–2017 se je izboljšala vidnost vidika spolov, in sicer ne le po obsegu, temveč tudi po kakovosti. Enakost spolov ima zdaj svojo spletno stran na spletišču programa Obzorje 2020¹⁴, prav tako pa je bilo vloženih več prizadevanj za upoštevanje spolov. Poleg tega je bilo med strokovnimi ocenjevalci programa Obzorje 2020, s katerimi je bila sklenjena pogodba za leto 2015, skoraj 40 % žensk.

Podnebni ukrepi in trajnostni razvoj

Izvaja se spremljanje odhodkov za podnebne ukrepe in trajnostni razvoj v okviru programa Obzorje 2020 glede na 35- oziroma 60-odstotni cilj porabe iz uredbe o programu Obzorje 2020.

Končni podatki za leto 2014 kažejo, da v prvem letu programa Obzorje 2020 cilja nista bila dosežena. Generalni direktorati, odgovorni za izvajanje programa Obzorje 2020, so se zato dogovorili o sklopu ukrepov za spodbujanje vključevanja podnebnih ukrepov in trajnostnega razvoja, izboljšanje metodologije za spremljanje ter povečanje naložb programa Obzorje 2020 v podporo tem ciljem v prihodnjih letih. Podatki za odhodke programa Obzorje 2020, zabeleženi za leto 2014 (ki ustrezajo 8,317 milijona EUR), so 24 % za podnebne ukrepe in 46 % za trajnostni razvoj.

Povečevanje udeležbe

Poleg že omenjenega mehanizma za pomoč politikam ali sheme „pečat odličnosti“ je bilo leta 2015 v okviru instrumenta povezovanja, ki prispeva k izboljšanju raziskovalne uspešnosti in povečanju naložb v državah z nižjimi rezultati raziskovalne odličnosti, izbranih 31 projektov. Vsak projekt je prejel do 500 000 EUR (skupaj 14,2 milijona EUR) za pripravo operativnih načrtov za nove centre odličnosti ali nadgradnjo obstoječih. Štirinajstim univerzam, tehničnim inštitutom in zasebnim organizacijam v tistih delih Evrope, ki pri raziskavah in inovacijah niso bili tako uspešni, kot bi lahko bili, je bilo dodeljenih po do 2,5 milijona EUR finančnih sredstev EU za povečanje raziskovalne zmogljivosti z imenovanjem predstojnikov katedre evropskega raziskovalnega prostora. Izveden je bil razpis za zbiranje predlogov za tesno sodelovanje (Twinning) s 66,24 milijona EUR, v okviru katerega je finančna sredstva prejelo 66 projektov. Poleg tega se je še naprej zagotavljala pomoč za evropsko sodelovanje v znanosti in tehnologiji (COST).

Mednarodno sodelovanje

Delež udeležbe nepridruženih tretjih držav v programu Obzorje 2020 se je v primerjavi s sedmim okvirnim programom prepolovil, in sicer deloma zaradi prekinitev nekaterih

¹⁴ <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/promoting-gender-equality-research-and-innovation>.

namenskih mednarodnih instrumentov sodelovanja, spremenjenih pogojev financiranja za države BRIC-M¹⁵ ter socialno-ekonomskih prevratov v državah južnega sosedstva. Kot odziv na to bo v delovnem programu več tem označenih kot posebej pomembnih za mednarodno sodelovanje. Prvi korak pri tem bo vključitev približno 10 % več označenih tem v delovni program za obdobje 2016–2017, kot jih vsebuje delovni program za obdobje 2014–2015. Poleg tega so Kitajska, Japonska, Koreja, Mehika, Rusija, Tajvan, Avstralija ter regije Kanade in Brazilije vzpostavili mehanizme sofinanciranja za financiranje sodelovanja svojih raziskovalcev v projektih programa Obzorje 2020. Potrebni pa bodo nadaljnji ukrepi za zaustavitev tega močnega zmanjšanja, na primer v našem sosedstvu.

Okrepili so se komunikacijske dejavnosti in usmerjeni partnerski dogodki, zlasti s kampanjo „Program Obzorje 2020 – odprt za svet“, ki se je osredotočila na spodbujanje odličnosti področja raziskav in inovacij EU, dogodki pod okriljem oznake „Destinacija Evropa“, ki spodbujajo poklicne možnosti na področju raziskav v Evropi, in prispevanjem k skupni kampanji „evropskega leta za razvoj“.

V letu 2015 se je programu Obzorje 2020 pridružila Ukrajina in podpisan je bil sporazum, s katerim se je programu pridružila Tunizija in ki se uporablja od 1. januarja 2016.

5. SEDMI OKVIRNI PROGRAM

Novembra 2015 je bilo objavljeno poročilo neodvisne strokovne skupine na visoki ravni, ki je ocenjevala sedmi okvirni program EU za raziskovanje in tehnološki razvoj (v nadaljnjem besedilu: sedmi okvirni program)¹⁶.

Skupina na visoki ravni je proučila dosežke in učinke celotnega sklopa ukrepov, financiranih s sedmim okvirnim programom v obdobju 2007–2013. Čeprav je osrednji poudarek poročila namenjen ocenjevanju sedmega okvirnega programa, vsebuje tudi priporočila glede programa Obzorje 2020.

Komisija je v odgovor na poročilo strokovne skupine na visoki ravni 19. januarja 2016 objavila sporočilo¹⁷, v katerem je z odobranjem sprejela priporočila te skupine. Številna med njimi so bila že vključena v delovni program programa Obzorje 2020 za obdobje 2016–2017 in se bodo uporabljala kot povezava do vmesne ocene tega programa, ki jo je treba pripraviti do konca leta 2017.

6. SKUPNO RAZISKOVALNO SREDIŠČE (JRC)

Delovni program Skupnega raziskovalnega središča v letu 2015 je bil popolnoma usklajen s prednostnimi nalogami Komisije in jih je podpiral. Ključne dejavnosti Skupnega raziskovalnega središča so prispevale k prednostim nalogam, kot so: nova spodbuda za delovna mesta, rast in naložbe, trdna energetska unija s podnebno politiko, usmerjeno v prihodnost in odpornost na nesreče, bolj povezan in pravičnejši notranji trg z okrepljeno industrijsko bazo, bolj poglobljena in pravičnejša ekonomska in monetarna unija ter Evropska agenda o migracijah in jedrska varnost in zaščita (program Euratom). Z zagotovitvijo orodij za zbirko orodij za boljše pravno urejanje ter podpiranjem generalnih direktoriatov, odgovornih za posamezne politike, pri ocenah učinka, vrednotenju in preverjanju ustreznosti so se podprla prizadevanja Komisije glede agende za boljše pravno urejanje in dejavnosti v zvezi z oceno učinka. Skupno raziskovalno središče je še naprej izvajalo svoje obstoječe dolgoročne obveznosti, kot je razvoj standardov, hkrati pa je tudi razvijalo svoje kompetence na področjih, kot so predvidevanje, napovedovanje in vedenjske

¹⁵ Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska in Mehika.

¹⁶ https://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/fp7_final_evaluation_expert_group_report.pdf.

¹⁷ Sporočilo COM(2016) 5 final, 19.1.2016.

znanosti. Da bi doseglo zastavljene cilje, je tesno sodelovalo z državami članicami¹⁸, akademsko in raziskovalno skupnostjo ter različnimi mednarodnimi partnerji¹⁹.

7. RAZŠIRJANJE, IZKORIŠČANJE IN SPOROČANJE

Dejavnosti razširjanja in izkoriščanja rezultatov raziskovalnih in inovacijskih projektov ter ocenjevanja učinkovitosti financiranja EU in izvajanje dejavnosti sporočanja so pomemben in sestavni del programa Obzorje 2020. Leta 2015 je bilo tem dejavnostim namenjenega približno 7,45 milijona EUR, vključno z zagotavljanjem storitev CORDIS, ki je glavni javni arhiv in portal Evropske komisije za razširjanje informacij o vseh raziskovalnih projektih, ki jih financira EU, in njihovih rezultatih. Komisija izvaja dejavnosti s posebnimi razpisi za zbiranje predlogov, usklajevalnimi in podpornimi ukrepi ter javnimi naročili, da projektom in konzorcijem zagotovi namensko pomoč za čim bolj optimalno izkoriščanje in razširjanje rezultatov.

V okviru podprtih ukrepov je treba razviti in izvesti obsežen načrt razširjanja rezultatov, da bi bil njihov učinek čim večji. Upravičenci morajo zaradi politike odprtega dostopa programa Obzorje 2020 zagotoviti, da so medsebojno strokovno pregledane znanstvene publikacije, ki izhajajo iz financiranja v okviru programa Obzorje 2020, naložene v arhive in da je dostop do njih odprt, tj. brezplačen spletni dostop za uporabnika. Hkrati pa si morajo tudi prizadevati, da naložijo raziskovalne podatke, potrebne za potrditev rezultatov, predstavljenih v znanstvenih publikacijah. Cilj pilotnega projekta odprtih raziskovalnih podatkov, ki se je začel izvajati v okviru delovnega programa 2014–2015, je izboljšati in čim bolj povečati dostop do raziskovalnih podatkov, ki nastanejo pri projektih, ter njihovo ponovno uporabo. Na podlagi podpisanih sporazumov o dodelitvi nepovratnih sredstev je v tem pilotnem projektu do konca leta 2015 sodelovalo približno 64,4 % projektov s ključnih področij. Čeprav se ta pilotni projekt nanaša na izbrana področja programa Obzorje 2020, je bil dosežen napredek za nadaljnje povečanje odprtega dostopa do raziskovalnih publikacij in podatkov, tako da bi odprt dostop do podatkov z letom 2017 postal privzeto pravilo v delovnih programih.

S sprejetjem svežnja o boljšem pravnem urejanju je bil okrepljen pomen spremljanja in ocenjevanja v strateškem načrtovanju programov in ciklu politike.

8. OBETI ZA LETO 2016

Iz obetov za leto 2016 je razvidno stalno odzivanje na politične prednostne naloge in težavne izzive, s katerimi se trenutno srečuje Evropa.

Delovni program za obdobje 2016–2017 bo v skladu z novo agendo Komisije prispeval k svežnju za delovna mesta, rast in naložbe, s čimer bo pomagal okrepiti svetovno konkurenčnost Evrope, ustvariti nova in trajnostna delovna mesta ter spodbuditi rast.

Proračun, dodeljen instrumentu za MSP, se bo povečal za 50 % in tako za obdobje 2016–2017 dosegel skoraj 750 milijonov EUR. Nadaljnje naložbe prek finančnih instrumentov InnovFin, namenjenih posebej MSP, bodo prispevale k razpoložljivosti širšega sklopa produktov in instrumentov dolžniškega in lastniškega financiranja v podporo raziskavam in inovacijam, večji vlogi tvegane kapitala in obsežnejši industriji lastniškega kapitala, večji udeležbi poslovnih angelov, platform za množično financiranje in filantropskih ustanov pri financiranju raziskav in inovacij ter številnejšim naložbam v prenos tehnologije. Še naprej se bodo spodbujale sinergije z Evropskim skladom za strateške naložbe ter evropskimi strukturnimi in investicijskimi skladi (skladi ESI).

¹⁸ <https://ec.europa.eu/jrc/en/working-with-us/collaboration-member-states>.

¹⁹ <https://ec.europa.eu/jrc/en/working-with-us/international-cooperation>.

Začelo se je strateško načrtovanje za zadnji cikel delovnega programa Obzorje 2020, s čimer se je utrta pot, da se vanj poleg področij iz posebnega programa, ki jih še mora zajemati, vključijo nove nastajajoče prednostne naloge in izzivi, ki izhajajo iz razvijajočih se raziskovalnih in inovacijskih trendov ali nastajajočih izzivov in političnih gonil, kot so vprašanja migracij, varnost, združevanje stvarnega in digitalnega okolja, energetske izzivi in boj proti podnebnim spremembam, grožnje za zdravje, npr. virus zika, ter splošna prednostna naloga ustvarjanja inovacij.

Po koncu poletja 2017 bi se morala končati vmesna ocena programa Obzorje 2020. Komisija pričakuje, da bo na podlagi prednostnih nalog, določenih z različnimi posvetovanji, in priporočil iz vmesne ocene programa Obzorje 2020 vsebino delovnega programa za obdobje 2018–2020 pripravila v prvih treh četrtletjih leta 2017, razpisov za zbiranje predlogov pa ne bo sprejela in objavila pred jesenjo 2017.

Po poročilu o naknadnem ocenjevanju sedmega okvirnega programa se je Komisija že zavezala, da bo: izvajala novo strateško usmeritev za program Obzorje 2020, da bi čim bolj povečala njegov prispevek k „odprtim inovacijam“, „odprti znanosti“ in „odprtosti za svet“, čim bolj povečala sinergije med raziskavami in inovacijami v tematskih prednostnih nalogah na področju družbenih izzivov ter novih in nastajajočih digitalnih in ključnih omogočitvenih tehnologij in infrastruktur, proučila potrebo po evropskem svetu za inovacije kot sredstvu za spodbujanje inovacij in poenostavitev obstoječih instrumentov ter njegovo izvedljivost, ocenila skupne tehnološke pobude, med drugim v smislu njihove odprtosti, preglednosti in učinkovitosti, spodbudila pripravo pomembnih projektov v skupnem evropskem interesu, ki lahko spodbudijo široko uporabo rezultatov raziskav za zrele tehnologije.

Leto 2016 zaznamuje uvedba številnih ukrepov politike v okviru treh strateških prednostnih nalog Komisije na področju raziskav in inovacij. Kot del cilja „odprte inovacije“ in s temeljnim ciljem povečati zmogljivost Evrope za ustvarjanje in povečanje prodornih inovacij je bil od 16. februarja do 29. aprila 2016 odprt poziv za zbiranje zamisli za ustanovitev evropskega sveta za inovacije.

Komisija je pripravljena v celoti izkoristiti sredstva, ki jih ima na voljo, za učinkovitejše poročanje in obveščanje o rezultatih in učinku raziskav in inovacij ter si je kot prednostni nalogi zastavila, da bo ustvarila evropski oblak za odprto znanost in izboljšala odprt dostop do rezultatov raziskav in osnovnih raziskovalnih podatkov ter tako izvajala „odprto znanost“.

Ne nazadnje, biti „odprt za svet“ bo ostala ena od prednostnih nalog. Aprila oziroma maja 2016 sta bila podpisana sporazuma o pridružitvi Gruzije in Armenije k programu Obzorje 2020. Septembra bo objavljeno drugo poročilo o izvajanju strategije za mednarodno sodelovanje na področju raziskav in inovacij. Do konca leta 2016 bo vzpostavljen instrument za zagotavljanje storitev v podporo strateškemu razvoju mednarodnega sodelovanja na področju raziskav in inovacij (*Service Facility in Support of the Strategic Development of International Cooperation in Research and Innovation*). Mednarodno sodelovanje na področju raziskav in inovacij je instrument mehke moči ter mehanizem za izboljšanje odnosov s ključnimi državami in regijam²⁰. V času konfliktov omogoča vzpostavljanje povezav, preprečuje krize, omogoča boljše razumevanje zapletenih vprašanj in razvoj skupnih strategij za dobro ravnanje z našim planetom. Pomen mednarodnega sodelovanja na področju raziskav in inovacij se odraža tudi v zgodbah o uspehu, kot je Evropska organizacija za jedrske raziskave (CERN). CERN je tudi vzor za regije s

²⁰ Sporočilo COM(2012)497 „Spodbujanje in usmerjanje mednarodnega sodelovanja EU na področju raziskav in inovacij: strateški pristop“.

podobnimi ambicijami, kot je Bližnji vzhod, kjer se v Jordaniji po uspešnem in v prihodnost usmerjenem sodelovanju med EU in Unescom trenutno gradi SESAME (Sinhrotronska svetloba za eksperimentalno znanost in aplikacije na Bližnjem vzhodu oziroma *Synchrotron-light for Experimental Science and Applications in the Middle East*). Pridružitve zdaj že petih sosednih držav k Obzorju 2020 krepi evropsko sosedsko politiko.